

פרוטוקול מס' 17/ב
מישיבת ועדת הכספים, שהתקיימה
ביום ג', י"ט בטבת תשי"ג - 1.53.6

נוכחים:

חברי ועדת הכספים -

- י. גורי - היו"ר
- ח. אריאב
- י. בדר
- א.מ. גניחובסקי
- ש. דיין
- א. הרצל
- ק. לוז
- ז. סוזאייב
- מ. סנה
- י. טורדר
- א. ציזלינג
- מ. קלמר
- ז. שפר

- א. אלישר
- י. אטרחי

חברי ועדת הפנים -

- נ. חת - היו"ר
- ע. אסף
- מ. ארם
- ד. הכהן
- מ. חזני
- י. ישעיהו
- א. כהן
- ח. לנדאו
- ג. מועדי
- א. פרי
- א. פרלשטיין

מוזמנים:

- שר הפנים י. רוקח
- ד"ר מוזס - מבקר המדינה
- ד"ר קיטרון - מטעם משרד המשפטים
- מר רוטנברג - מטעם משרד הפנים
- ד"ר הרטמן - מנהל חברת "עמידר"
- מ. פיאמנטה - המתרגם

סדר-היום:

- (א) הסדר היחסים הכספיים בין הרשויות המקומיות והשלטון המרכזי.
- (ב) דיון בדו"ח מבקר המדינה בענין "עמידר".
- (ג) אישור ערבויות המדינה לבנקים.
- (ד) שונות.

היו"ר י. גורי:

אני פותח את הישיבה.

בחלקה הראשון זוהי ישיבה משותפת לוועדת הכספים ולוועדת הפנים. בחלקה השני של הישיבה נדון בדו"ח של מבקר המדינה בענין "עמידר".

נושא הדיון המשותף של ועדת הכספים וועדת הפנים הוא: הסדר היחסים הכספיים בין השלטון המקומי ואוצר המדינה. בעיה זו אינה חדשה, היא משמשת נושא לדיון זה ארבע שנים ויותר מזה, מאז קום המדינה. הוועדה הממשלתית הראשונה לענין זה מונתה ב-1948, והדו"ח שלה נמסר בחודש מרס 1949. מאז נתמנה עוד שלוש ועדות מטעלתיות, הדביעית והאחרונה נתמנתה במרס 1952 ואת הדו"ח שלה היא מסרה בערך ביולי או באוגוסט שנה זו. מי שיעיין בדיונים וחשובות הללו של הוועדות הממשלתיות ייווכח לדעת, כי ההצעות שהוצעו בוועדות האלו, ושאיחדו כמעט את כל חבריהן, ערוכות בקו אחד, פרט להבדלים ידועים. חברי הוועדות, נאחזו אלה שיצגו את השלטון המקומי היו מאוחדים כולם בדעה שאוצר המדינה צריך להעביר חלק מהמסים לרשויות המקומיות ולהגדיל את הסתמכות האוצר בשדות הממלכתיים.

בחילוקי הדעות

הקו החוצה/בוועדות הללו, היה שנציגי הממשלה לא קיבלו הצעות אלה מטעמים שרובם לא ארזיב עליהם את הדיבור, ומאז שימשו הדברים נושא לבידור בוועדת הכספים ובוועדת הפנים לא פעם. היה להם הדגם מעל במת הכנסת אגב הדיונים בתקציבים השנתיים, וגם בלי קשר לכך. לאחרונה התעוררה סאלה זו בוועדת הכספים, אגב הדיון בתקציב 1953/3; ועוד לפני שנגשנו לדיון בתקציב הקמנו את הוועדה המשותפת של ועדת הכספים וועדת הפנים. אולם היא לא הגיעה אז לכלל מסקנות והפסיקה את עבודתה, מאחד שנודע לה כי הממשלה פלינתה מחדש ועדה לעיון בבעיה זו. חידשנו את העבודה רק לאחר שקיבלנו את הדו"ח של הוועדה האחרונה. קיימנו כבר שלוש ישיבות של ועדת המסנה המשותפת של ועדת הכספים וועדת הפנים. עתה אני מביא לידעת המליאה של שתי הוועדות את הסיכומים של הוועדה המשותפת, לא בכל הפרטים, אלא בקווים רחבים יותר.

אני אסכם בקצרה את הצעותיה של הוועדה הממשלתית, ואחרי-כן אמסדר מהם הסיכומים של הוועדה המשותפת. הוועדה הממשלתית הגישה שני דו"חות, אחד של ראש הוועדה - מי שהיה מנהל משרד הפנים - מר רוזנבלום - והשני של נציגי השלטון המקומי. נציגי השלטון המקומי הציעו להעביר את מס הרכוש העירוני כולו לרשויות המקומיות, והוא הדין לגבי מס שעשועים; הם הציעו להפריט חלק מסויים מסם שבח-מקרקעין לרשויות המקומיות; להפריט חלק מסם הקניות - דבר אשר בינתים סודר על-פי חוק מס-מסוייב שאוסר בכנסת. לפי חוק זה 20% מהמס המסוייב יופרט לרשויות המקומיות. הוא הדין לגבי מס-הכנסה. בהצעותיהם של באי-כח השלטון המקומי מופיעה גם הצעה על שיתוף הרשויות המקומיות במס-ההכנסה. לפי החוק שאוסר בכנסת גובים 7,5% מסם ההכנסה לטובת הרשויות המקומיות, בתוספת למס הנגבה לקופת האוצר. נציגי השלטון המקומי הציעו להוסיף 3% על 7% הנגבים גשעת העברת נכסים בטאבו; כיום מופרטים 5% לקופת המדינה ו-2% לרשויות המקומיות וההצעה היא להעלות את המס הזה ב-3% לטובת הרשויות המקומיות, כך שמחצית הסכום תופרט לקופת האוצר ומחציתו לרשויות המקומיות. תביעה נוספת של השלטון המקומי היא, לדרוש מהממשלה לסלם לרשויות המקומיות את המסים המוטלים על רכוש בעל-חיים, בשימושה.

כן על הממשלה לדאוג כי ישלמו מסים לרשויות המקומיות מדידות הנמצאות ברשות האפוסטרופוס סמנטיים וקרקעות וכן ע"ח עבודות שונות המבוצעות לפי חוקי עזר שונים וטסיכונים ציבוריים ממלכתיים.

הפרט השני בדו"ח דן בשעור ההסתמכות בשירותים הממלכתיים, חיבור, כריאות וסעד. הוועדה ממליצה כי הממשלה תשתתף לפחות ב-50% מהוצאות החינוך כולו, מסכורות וסאר הוצאות החינוך. כן ממליצה הוועדה שהממשלה תשתתף בחינוך התיכוני והמקצועי, לפחות ב-25% מהוצאות הרשויות המקומיות. בתקציב הבריאות ממליצה הוועדה כי הממשלה תשתתף ב-50% מההוצאות להחזקת בתי-חולים מקומיים. היום אין הסתמכות הממשלה מגיעה אלא עד כדי 20%, ואולי פחות מזה. ההוצאה על כל מטה הגיעה למעלה מ-2000 ל"י, בעוד שהממשלה משתתפת רק ב-400 ל"י מההוצאה כל מטה. כן ממליצה הוועדה שהממשלה תשתתף ב-50% מההוצאות בשרותי הרפואה המונעת והסוציאלית, המוחזקים על-ידי הרשויות המקומיות.

רט/זי.

ועדה משותפת של ועדת הכספים
וועדת הפנים 7.1.53

בשרותי הסעד ממליצה הוועדה השתתפות של 50% מהוצאות הדרויות המקומיות.
כן ממליצה הוועדה לקיים את המענק הכללי ולחלקו בין הדרויות המקומיות
לפי ספתח מסויים, בהתחשב עם גודל השרותים הכלליים והסוציאליים, ועם
מצבה הכלכלי של האוכלוסיה בכל ושות מקומית.

ישנה המלצה מיוחדת בבוגע לעיריית ירושלים.
הוועדה סבורה שיש להתחשב בעיריית ירושלים בירת הארץ, התחשבות מיוחדת
לגבי כל ההענקות הממשלתיות וההשתתפות בשרותים העירוניים. ירושלים
גם בהתחשב עם הרכב האוכלוסיה המקומית, תקבל תוספת למענקים הממשלתיים
בכל השרותים העירוניים.

הפרק השלישי דן בענין טילונג. הוועדה
ממליצה על משיכות יתר, בהתחשב עם המצב הקשה של הדרויות המקומיות.
הוועדה מציעה לאפשר לעיריות לקבל טילונג ארוכי מועד, למימון הקמת
בניני ציבור, גתי-ספר, גני-ילדים, בתי-נוער, בתי-חרבות, ועבודות
ציבוריות חיוניות, כגון: כבישים, ביוג, מים ונטיעות. המילונג צריכים
להינתן בשעור מלא לצרכי ההשקעה הדרושה ולא באופן חלקי, כי על-ידי
כן מסתכנות העיריות בקבלת הלוואות קצרי מועד המקשות על הפרעון.

הממשלה צריכה לתת זכות קדימה לדרויות
המקומיות בקבלת חומרי בנין לעבודות ציבוריות, במחירים רטמיים.

הממשלה צריכה לחזק את הדרויות המקומיות
במילונג פנימיים, על-ידי-כך שתראה את אגרות המילונג האלה כביירות-
ערך לגבי פקדונות ולגבי חבירות-הביטוח.

על הממשלה להתיר לעיריות לקבל טילונג
בחוץ-לארץ, שתמורתן אפשר יהיה לרכוש חומרי בנין, ציוד, מכונות וכדומה.

הפרק האחרון דן במצב החמור של הדרויות
המקומיות, ונדרשת עזרת הממשלה, עזרה מהירה בצורות שונות, כדי לחלץ
את הדרויות המקומיות ממצבן הקשה, גם על-ידי-כך שהיא תאפשר להן משיכות-
יתר. הממשלה נדרשת לשלם את כל המגיעה ממנה על-חשבון השתתפותיה גם
בתקציב הרגיל וגם בתקציב הפיתוח. לפרק זה היה גם הד רחב בציבור. כולכם
זוכרים כי כאשר לפני כמה שבועות עמדנו בפני פרוץ טביחה כללית כמעט של
הטורים, ופרצו טבחות חלקיות במקומות רבים, כיצד בעיה זו הסעירה את
הציבור, והיה לה הד מעל צפי העתונות. התייצבו מסלחות בפני שר האוצר,
וגם בפני ועדת הכספים של הכנסת, כדי למעון בעבן זה, וברצוני להקדיש
מלים אחדות לפרק אחרון זה.

ועדת הכספים מצאה לנכון לעסוק בעיה
זו, וביקשה את מבקר המדינה לערוך בדיקה יסודית של מצב החשבונות בין
השלטון המקומי ואוצר המדינה, ולהטעיא לוועדת הכספים את סיכומי
הסקירה שלו. בדיקה זו נעשתה על-ידי מבקר המדינה, בפרק זמן קצר מאד,
במשך ימים אחדים, והוא הביא את הסיכומים הראשונים שלו לישיבה משותפת,
של ועדת הכספים וועדת הפנים, שעסקה בעיה בכללותה. לאחר שקיימנו דיון
בוועדה בשאלה זו, ביקשנו את מבקר המדינה להשלים את סקירתו, ולאחר
שקיבלנו סקירה נוספת קיימנו דיון בוועדה המשותפת, ואגף רוצה להביא
לתשומת לבך את הסיכומים שהעלינו בפרק זה.

סקירתו של מבקר המדינה עוסקת
בכמה דברים: בסיכום התביעות של הדרויות המקומיות - הנזוגעות
לתקציב הרגיל והן הנזוגעות לתקציב הפיתוח. מבקר המדינה סיכם את
כל התביעות, אבל ציין שחלק מהן הן בלתי מבוססות והסיכומים שלו מתבססים
רק על התביעות שיש לראותן כמבוססות, כלומר התביעות שהאוצר התחייב עליהן
כלפי הדרויות המקומיות, ואשר ההתחייבויות האלו הוצגו על-ידי-האוצר התקציביים
סאודרו בכנסת.

הסקירה עוסקת במענק הכללי, במצב החשבונות הנוגעים למענק הכללי, בהסתמכות בטרותים המסלכתיים, וגם בתביעות הנוגעות לסני המקורות החדשים: חלקן של הטרות המקומיות במס-הכנסה ובחלק מהמס הסטוייב. פרק נוסף נוגע בתביעות שהאפוטרופוס לנכסי בפקדים, ולאחרונה - תקציב הפיתוח, לא מכניס את הוועדה בכל פרטי הסקירה עד כמה שידוע לי היא נמסרה בכתב לכל המטובים.

יאסוק רק בסיכומים כלליים. הסיכום הוא ל-1 בדצמבר 1952, בצירוף סכומים מסוערים עד סוף דצמבר. הוא מראה שהטרות המקומיות יכולות לתבוע תביעות מבוטאות על-חשבון ההענקה הכללית - 150,000 ל"י, על-חשבון מטרדים שונים - 350,000 ל"י, על חשבון תקציב הפיתוח - 1,300,000 ל"י ו... בסך-הכל - 1,800,000 ל"י. אולם הוועדה טמעה ביאורים מפי באי-כח האוצר, וגם מבקר המדינה ציין שהעיריות קיבלו 1,220,000 ל"י מסיכות-יתר מכספי המסלה. נוסף על כך בטאר בידי הטרות המקומיות סכום של למעלה מ-320,000 ל"י פיגורים על-חשבון הלוואות המגיעות לאוצר לסוף נובמבר. אם בצרף את שני הסכומים האלה, בערך 1,550,000, ונקח בחשבון סכום אחד קול השני הרי מסתבר שלטובת הטרות המקומיות היתה תרה של 250,000 ל"י. האוצר אמנם הדגיש שהוא אינו מביא בחשבון מבחינה /איוון החשבון את מסיכות-יתר, ואילו לא היה בתקף כל-כך על-ידי הטרות המקומיות על פיגורים בתשלומיו, לא היה עומד על כך; אבל אם מדקדקים אתו כחוט הסערה, הרי הוא נוטל רשות לעצמו לדקדק אף הוא במצב החשבונות בינו לבין הטרות המקומיות.

אני רוצה להזכיר לחברי הוועדה, כי בסעת הדיון הוטל על ועדה שתתייצב בפני סר האוצר ותתבע ממנו באורחים ביחס לתביעות אלה של הטרות המקומיות, ולבקשו להיחלף לעזרה מהירה לטרות המקומיות. דבר זה נעשה על-ידי המסלחת, וסר האוצר הסביר כי בחודש דצמבר יש קוסי מיוחד להפעיל מקורות אסראי חדשים, אולם יתכן שבחודש ינואר יהיה הדבר קל יותר, והאוצר מוכן תמיד לבוא לעזרה בשידור יכולתו ואפשרויותיו, אף מצבו, כידוע, אינו קל ביותר.

ועדת המטבה המסותפת מצאה לנכון לבקש את באי-כח מסרד הפנים ואת מנהל מחלקת הביקורת במסרד הפנים להגיש סקירה על שיעור המסים המוטל על הטרות המקומיות בכלל, ועל חטיבות מסוימות של רשויות מקומיות בפרט. הכוונה היא לעיריות, מועצות מקומיות ומועצות אזוריות. הם נתבקשו לציין בתוך כל חטיבה את ההבדלים של שיעור המסים המוטלים בכל מקום. סקירה זו צריכה לסקר את המאמץ הנעשה על-ידי הטרות המקומיות עצמן ועל-ידי אזורי המסלכתיים הטרותיים בכל מקום ומקום.

שבית, ביקסנו מסר הפנים לדרוש מהטרות המקומיות כי תגשנה את תקציביהן בטרותים מסלכתיים לפחות, לא יאזכר כי בראשית ינואר, למען שהאוצר וגם הכנסת וועדת הכספים, יוכלו בבוא הזמן לדון על הטרותיים המסלכתיים באספקט רחב יותר של צרכי המדינה בהיקפם הכולל וצרכי הטרות המקומיות. אני מניח שבטלח חוזר כזה לכל הטרות המקומיות, אולם לא ידוע לי באיזה מידה הן עשו את מלאכתן. על-כל פנים דבר זה הוא רצוי ואפילו הכרחי כדי שנוכל לדון על הסתמכות בטרותיים המסלכתיים מצד המדינה בהיקף רחב יותר. עד אז, כך טיכסנו, לא תוכל הוועדה המסותפת להסיק מסקנות סופיות בנוגע לטעור ההסתמכות.

על-כל-פנים, ברורה גם בלי שהתקציבים יעמדו לנגד עינינו, כי התביעה של הוועדה על הסתמכות המסלה ב-50% מהוצאות הטרותיים הללו, לא תוכל לבוא על טפוקה משום פנים כי זה היה מחייב תוספת של מיליונים רבים, וברור שהמדינה אינה במצאת כיום במצב מזהיר כדי להיענות לתביעה כזאת ובטעור כזה. אבל כאסור, עוד נוכל לשוב לדון בבעיה זו כשבכנס יותר לבעיה התקציב.

אני חוזר לטאר התביעות. בתוך הוועדה המסלכתיית הסתמנו סתי גיטות, ובדיון סקיימנו בוועדת המטבה גם בן גסטמנו סתי גיטות אלה. חוטבני סאני יכול לומר שגיטה את נתמכה על-ידי רוב הוועדה והסניה על-ידי מיעוט הוועדה. גיטה אחת אסרת, וזה מסתקף בדו"ח של ד"ר רוזנבלום, סאין להכניס סינויים מרחיקי לכת בצורת ההסתמכות של אוצר המדינה וגם בטעור ההסתמכות. הוא יוצא סתוך מספר הגחות: א) מצב הטרות המקומיות

07/02

ועדה מטותפת של ועלת הכספים
וועדת הפנים, 7.1.53

הוא הרבה יותר טוב מטצב המדינה. עלי להודות כי גם אני מצטרף לדעה
זו אבל אינני סביעא מתוכה לאותן המסקנות שהוא הגיע אליהן.

(ב) לא הגיעה עדיין השעה לגבש דפוסים
- לגבי חלוקת תפקידים בין הרשות המקומיות ובין השלטון הכפוזי
ואין מקום להפריש מסים מסויימים לרשויות המקומיות, מסים אשר עד עתה
נגבו על-ידי המדינה. לפי דעתו של ד"ר רוזנבלום יש ללכת בדרך הסלולה
שנקטו בה עד עתה, בלי להכניס שינויים סרחיקי לכת.

הגיטה האחרת אשר בתמכה על-ידי רוב הוועדה
אומרת שהגיע הזמן להכניס יותר קבוצות ויצירות ביחסים שבין הממשלה
והרשויות המקומיות מכסה טעמים. כל רשות מקומית צריכה לדעת מראש לאיזה
שעור של השתתפות היא יכולה מדי שנה בטובה לצפות מקופת המדינה, מהו עומס
המסים שהיא חייבת וצריכה לחסיל על אזרחיה כדי לבנות את תקציבה השנתית.
אני גם חושב שהדין הבלתי פוסק, אשר איננו יורד מעל שולחנו, על תביעות
הרשויות המקומיות לא רק בראשית שנת התקציב אלא גם בכל ימות השנה, איננו
לטובת העבין.

מתוך הנחה כוללת זו הצעתי בוועדת המסנה כמה
הצעות, ואני רוצה להביאן לידיעת החברים כאן. אני חושב שאחת ההצעות
של הוועדה, על העברת מס רכוש עירוני לרשויות המקומיות, יש לקבלה.
לתקציב הממשלה הוכננה בשנת 1952/53 סכום של 2,750,000 ל"י מזה 2,400,000
ל"י מס רכוש עירוני ו-350,000 ל"י מס רכוש מקלאי. מס הרכוש בצורה אחרת
קצת, נגבה גם ברשויות המקומיות, והוא נקבה מאובייקט אחד על-ידי
שני סגנוני גביה, לפי הערכות טובות. המס הזה בדרך כלל הוא לפי אופיו
מס מקומי. ואם בכלל יש מקום להעברת מסים מסויימים מתאוצר לרשויות
המקומיות, הרי זהו המס הראשון אשר בא בחשבון להעברה.

המס הטני טיש להעבירו, לפי הצעתי אני,
ונראה לי שגם רוב הוועדה קיבל זאת, הוא מס הטעטועים. עד עתה נגבה מס
הטעטועים על-ידי האוצר ו-50% מסנו מופרטים לרשויות המקומיות. מזה
במסדים 25% לקופת הרשות המקומית בה נגבה המס, ו-25% במסדים לקרן הארצית
ומתחלקים בין הרשויות המקומיות לפי מתח מסויים. הצעתי אומרת שיש
צורך להעביר את כל המס הזה לרשויות המקומיות, ולחלקו, בחלקו לרשות
מקומית בה נגבה המס, ובחלקו לקרן הארצית. ההכנסה מהמס הזה בערכת
סכום של 4,500,000 ל"י לשנה.

מה שנוגע למס מכונניות, אני רוצה להזכיר לחברי
ועדת הכספים שתחילה תפס המס הזה מקום צנוע בתקציב. אולם העלאת המס-חלה
בחודש אוגוסט או בספטמבר, לאחר דיונים מרובים שהיו גם בוועדת הכספים
וגם בממשלה, ויש לקחת בחשבון שהמס הזה לשנת התקציב 1953/52 יכניס את
סכום המסוער של 4,500,000 ל"י. בשנת התקציב הבאה יתכן שיגדל סכום זה.

חלק ממס הטעטועים וחלק ממס
המכונניות יופרשו/במיטדין לקופת הרשויות המקומיות וחלק ילן לקרן הארצית.
כאמור

אשר לתוספת מס ההכנסה בשעור של
7.5% חלק מסנו, אותו חלק הנגבה מאת החברות - הן הארציות והן המקומיות -
מופרש לפי החוק לקרן הארצית. חלק זה בערך - 1,500,000 ל"י.

ועדה מסותפת של ועדת הכספים
וועדת הפנים 7.1.53

רס / זי

כל הסכום בערך ב-4,500,000 מיליון ל"י וטליט סמנו בערך נגבה טאח החברות.
20% מהמס הטסווייג בערך ^{תחילה} ב-1,600,000 ל"י
עכסיו ההערכה היא הרבה יותר זמירה -1,250,000 ל"י. 20% אלה גם כן יופשו
לקרן הארצית, כך טכרון זו יכולים להתרכז ארבעה מקורות הכנסה: חלק
מס-טעטועים, חלק מסס מכוניות, חלק המס הנגבה טאח החברות, וחלק מהמס
הטסווייג.

יטבה עוד הצעה להפריט חלק מטויים מסס טבח-
מקדעין לטובת הרטויות המקומיות. לא הגענו לסיכום בענין זה, אולם אם
הצעה זו היתה מתקבלת, הרי גם המקור הזה היה מצטרף לקרן הארצית.
המעגל הכללי יבוטל פרט לחלק קטן ממנו לתמיכה מיוחדת למעברות וליטובי עולים.
את מס הרכוש העירוני אנו מציעים להעביר
בטיטריין לרטויות המקומיות.

ברצוני להוסיף טבעלי הגיטה הסניה מטליצים
לבנות את השתתפות המטסלה בצורה טובה מאשר היא קיימת עתה, היינו, להסתתף
ב-100% במטכורת המורים ולכסות את כל ההוצאות, ועל-ידי-כך לסלק טסח של
ויכוחים ודייונים רבים לגבי השתתפות המטסלה בטרותי הרטויות המקומיות.
כמובן שאז אין לקחת בחשבון העברת מס רכוש עירוני ומסים אחרים.
יתכן שאפשר יהיה לשמור על הפרט/מסס טעטועים ומס מכוניות, אולם פני זה
יש לבטל אח 7,5% מסס הכנסה או 20% מסס מטווייג, ולא להוסיף כל השתתפות
נוספת כמו הפרט חלק מסס טבח מקדעים, וכד'.

העמוד עוד שאלה, באיזה שיעור ישחטפו בשירותי
הבריאות והסעד, כי ברדד/אפשר יהיה לחבוע מהאוצר, שהוא יקיים את
ההשתתפות שלו בכל השירותים כמו קודם, ולקומח זאת להוסיף סכום של
9 או 10 מיליון ל"י, השתתפות בשירותי. החינוך.

אם כן, מהו המגט היסודי בהצעה זו? המגט הראשון
הוא זה. מאחר שהאוצר יכסה את כל טאח האחוזים של מטכורת ה מורים, קשה
להניח שהרטויות המקומיות תוכלנה או תרצינה ליותר על השתתפות
שקוימה עד עתה בצ'ינורות אחרים. ברור שקומח המדינה תעמוד תחת לחץ קשה של
חביעות על השתתפות, גם בבריאות וגט בטוד, אינני חושב שאפשר יהיה לבטל
את החוטפת של 7,5% מסס הכנסה, והפרט חלק מסס מטווייג. ביחס לתוספת מס-
ההכנסה, ברצוני להזהיר שמסביב לנקודה זו התנהלה מערכה כבדה, דעה הציבור
העוסק בבעיות המוניציפאליות היתה מאוחדת מסביב לראשית הצעדים לתוספת מס-
הכנסה או הפרט מס ההכנסה לרטויות המקומיות, כדי לאפשר להן לבנות את מסייהם
לפי עקרונות יותר טרוגרסיביים. זהו רק צעד ראשון, כדי לחסום לפחות את
גידולם של מסיים אחרים, המוטלים על פני שיטות בלתי טרוגרסיביות ביותר. אם
לא לבטל ולצמצם מסיים אלה - מה שלא נראה באופק הקרוב - הרי לפחות לחסום
את גידולם. כך שקשה להגיד כי אפשר עכשיו לחזור ולטובב את הגלגל. אחר-כך
מכל הבהינות, הוא הדין ביחס להפרט 20% מהמס המטווייג. חושבני, איפוא,
שאילו נתקבלה הצעה זו, היה האוצר עומד תחת לחץ גדול,
וקשה היה לו לבטל את ההשתתפות שלו בשאר השירותים,
יגט לבטל את החוקים אשר נתקבלו כבר בכנסת, כמו מס-ההכנסה (תוספת), והפרטה
מסס מטווייג.

זהו פגט אחד, אבל ישנו גם פגט שני, מו זהכרת
לקיים קרן ארצית ככל האפשר יותר גדולה, אשר חשמט כגודם רגולטיבי,
לקביעת השתתפות האוצר בשירותים של הרטויות המקומיות החלטות: קודם כל
העיריות החדשות, העטריות שהאוכלוסיה שלהן היא בעיקר עולים חדשים: רמלה,
לוד, עכו, מגדל-אשקלון, באר-שבע. אלה הן ערים של עולים חדשים. גם הישובים
החתיקים ישנם כאלה שאוכלוסיהם גדלה כל כך, עד שרוב החולכיט עתה הם
עולים חדשים. דבר זה מתיחס לא רק לערים, אלא גם לתענות מקומיות ואפילו
למועצות אזוריות.

עלינו לקחת בחשבון גם את ההתיישבות הצעירה. מאז קום המדינה הוקמו כ- 260 נקודות חדשות, ולכולן ישנם שירותים מוניציפליים. ברצוני להדגיש כאן שהעול המוטל על הישובים האלה מבחינה זו הוא כבד מאד, וזוילי יותר מאשר זה המוטל על כל יתר סוגי הרשויות המקומיות.

כדי שההשתתפות בשירותים הממלכתיים תהיה צודקת והולמת את צרכי כל הישוב לפי המינימום, יש הכרח לקיים קרן ארצית גדולה ככל האפשר, אשר תשמש גורם רגולטיבי לגבי חלוקת השתתפות המדינה. המענק אינו תורם מקום חשוב. בשנה זו הוא הגיע ל- 3,400,000 ל"י, ואם נוסף את תוספת ההתיקרות הוא יגיע ל- 3,900,000 ל"י. אם נוציא מסכום זה את חלק מס השעשועים ומס המכונניות, אשר לפי הערכה מטתכם ב- 1,500,000 ל"י, הרי המענק כולו בתוספת ההתיקרות יגיע ל- 2,400,000 ל"י. ברור שהוא אינו יכול לשמש גורם רגולטיבי ומוכרחים להגדיל במידה ניכרת את המסכום הכולל של הקרן הארצית, בציבורות שונות.

ההצעות שאני הבאתי בפני ועדת המסנה ערוכות בכיוון זה, מצד אחד להיטיב במידת מה עם הרשויות המקומיות הגדולות על-ידי העברת מס רכוש עירוני לעיריות (יש להעריך את חלקן של שלט העיריות הגדולות ב- 2,400,000 ל"י מס רכוש עירוני ב- 80%). שר הפנים מערער על כך ואומר שתלקן מגיע רק ל- 65% מהמסכום הזה. מכל מקום, על-ידי העברת מס הרכוש העירוני לרשויות המקומיות אנו מעלים בבת-אחת את הכנסתן שלהעיריות הגדולות בשיעור ניכר. גם על-ידי העברת מס השעשועים כולו לרשויות המקומיות וחלוקתו בין הרשות בה נגבא המס ובין הקרן הארצית, גם כן. ביטיב במידת מה את מצב הרשויות הגדולות. אבל מאידך צריכים אנו לשאוף לכך שברשות שר הפנים תהיה קרן ככל האפשר יותר גדולה, כדי שיוכל לעזור בשיעור יותר גדול לרשויות המקומיות החדשות. אני חושב ששר הפנים החדש, אשר אינו חדש בסוגיה זו של השלטון המוניציפלי, יווכח מהר מאד לדעת שהוא זקוק לקרן ארצית הרבה יותר גדולה כדי שיוכל לעמוד במבחן זה.

אנו ביקשנו מנציגי משרד הפנים להגיש לנו סקר בנוגע לעומס המוטל על הרשויות המקומיות עצמן, והמעמסה הנישאת על כתפי אזרחיהן. שמעתי סמך שטר שנוכל לקבל את החומר הזה בצורה מושלמת רק בעוד 10 ימים עו שבועיים. אולם אני רוצה מפתחים מקורות שונים, ואקרא אותם לפניכם.

הרשויות המקומיות מחולקות לסמה חטיבות: שלוש העיריות הגדולות; 11 ערים שהאוכלוסיה שלהן היא בין 40 - 15 אלף נפש; 13 מועצות מקומיות שהאוכלוסיה שלהן היא בין 15 - 5 אלף נפש; 6 ערים חדשות: רמלה, לוד, עכו, מגדל-אשקלון, באר-שבע וצפת (היא מצטרפת לרשימה זו מטאם היותה רשות מקומית הלטה ביותר). ישנה לפני רשימה של גידול התקציב של הרשויות המקומיות האלה במשך שנת 1952/53 לעומת 1951/52. התקציב הקולל היה ב- 1951/52 25 מיליון ל"י בעוד וב- 1952/53 הוא יגיע לפי הערכה משוערת ל- 42 מיליון ל"י; כלומר תוספת של 17 מיליון ל"י בהכנסה. אין המסכום הנוסף מתחלק באופן שווה בין סוגי הרשויות המקומיות ששיינתי. הגידול ב- שלוש הערים הגדולות הוא ב- 72%; ב- 11 הערים השניות מגיע הגידול ל- 54%; ב- 13 המועצות המקומיות הוא מגיע ל- 58% ובערים החדשות והנחשות ל- 70%. ברור שבסוג האחרון המענק נופס חלק יותר נכבד מאשר בסוגים האחרים.

בהוצאות הגיע הגידול בערים הגדולות ל- 72%, אבל אין הוא לא גדל, אף אם שיעור ההוצאות מתכסה על-ידי שיעור ההכנסות המוגדל. ב- 11 הערים הגיע הגידול ל- 81%; ב- 13 המועצות המקומיות הוא הגיע ל- 88% ובערים החדשות ל- 86%. אשר לשיעור המסים המוטל במקומות השונים, אני אחשב בעיקר על המס הכללי, שהוא בריח החיכון של המסים הישירים. ישנו שוני רב במסים המוטלים במקומות שונים על האזרחים וקשה לומר אם הוא בא רק מסני שינוי ערכי האוכלוסיה, או מסיבות אחרות.

ועדה מסודרת של ועדת הכספים
וועדת הפנים. 6.1.53.

בירושלים נושא חדר מגורים וחדר עסקים
במחצית בשנת 1952/53 בעומס מסים של 12,5 ל"י לשנה; בחל-אביב -
על חדר מגורים מוחל עומס
של 19,2 ל"י ועל חדר עסקים 52 ל"י לשנה. הממוצע הוא 25 ל"י לשנה.
כלומר, בחל-אביב מוחל עומס כפול או אמילוי יותר מזה
המוחל בירושלים. בחיפה ישנו ממוצע, והוא מגיע ל- 16 ל"י, ייחכך
שהרכב האוכלוסיה בירושלים מצדיק הגדל מסויים; אבל לי נראה
שאין הגדל בין האוכלוסיה של חל-אביב וחיפה ואינני מבין את ההבדל
הגדול. אני יודע גם שמספרות בעלות מצב מוציאי שווה בהחלט
בחל-אביב ובירושלים משלמות מסים בהפרשים גדולים מאד.

לאור הנחה זו אני מעמיד בסימן שאלה
המלצה זאת של הוועדה הממשלתית, של התחשבות מיוחדת בהשתתפות בשירותים
השוניים בירושלים. אינני שולל את ההנחה הזו במלואה, אבל היא מעונה
רווי זיה מסויימת. לדעתי אין עירייה רשאית לדרוש השתתפות יותר גדולה
בהוצאותיה, כל עוד לא עשתה עת המסוימות בהטלת העול על אזרחיה היא.

היא בעלת הרכב ברצוני לקרוא לפניכם רשימה של עיריות,
אשר האוכלוסיה שלהן/מוציאלי דומה בכל זאת שונה מאד עומס המסיה:
פתח-תקוה - 11 ל"י, נתניה - 24 ל"י, חולון - 17 ל"י, ראשון-לציון -
11 ל"י, ברחובות - 12 ל"י, בני-ברק - 15 ל"י, חדרה - 16 ל"י,
מבריה - 19 ל"י, כפר-סבא - 17,5 ל"י, גבעתיים - 18 ל"י והרצליה -
14 ל"י. התמונה מגוונת מאד, ונטאלת השאלה מדוע ההבדלים
כל-כך ניכרים, בעוד שההבדל המוציאלי בין אוכלוסיה של עיר אחת לשנייה
אינו גדול ביותר.

אקרא לפניכם עתה את רשימת הישובים
הקטנות: בנימינה - 20 ל"י, בח-ים - 12 ל"י, יקנעם - 24 ל"י,
כפר-אחא - 21 ל"י, כרכור - 14 ל"י, סג'אל - 16 ל"י, נהריה - 27 ל"י,
נח-ציונה - 14,5 ל"י, עפולה - 15,5 ל"י, קריית-ים - 12 ל"י, קריית-מואקין
118,5 ל"י ורעננה - 8 ל"י. פרדס חנה - 26,5 ל"י.

לאחרונה רשוניות הערים החדשות: באר-שבע - 14,5 ל"י, מגדל-אשקלון -
17 ל"י, עכו - 18 ל"י, צפת - 4,5 ל"י, רמלה - 11 ל"י, לוד - חדר
מגורים 12 ל"י וחדר עסקים 42 ל"י.

ובכן, אחם רואים שהעומס המוחל על הערים
החדשות אינו נופל במעט מזחמוטל על חלק מהישובים הוותיקים, ובחלקו
אף עולה עליהם. אולם אפשר לומר שישובים וותיקים רבים הם גם כן מבחינה
יודעה ערי עולים, כי הם גדלו פי שניים או פי שלושה מאז קום המדינה.

זה בא ללמדנו כי יש לעשות מחקר
יסודי באיזה מידה השוני הזה מוצדק מבחינת ההרכב המוציאלי של האוכלוסיה.
מחקר זה צריך להקיף את כל הבעיות הכלכליות של המקום, באיזה מידה
מפותחת בו החקעיה, מה הם מקורות ההכנסה של השלטון המקומי בצבורות
השוניים של ההכנסה, אבל גם לאתר כל הדיקות הללו יש צורך להכניס אחרות
מסויימת בעול המוחל על האזרח.

במה שנת 1951/52 הגיע הגרעון בכל
סוגי הרשויות המקומיות ל- 3,5 מיליון ל"י ויש לשער שהשנה הוא יגיע
ל- 8 מיליון ל"י; כלומר, הוא יגדל ב- 5,5 מיליון ל"י. הערכת מר
שפר היא שתגבעון יגיע עד 10 מיליון ל"י, כולל גם את המועצות
האזוריות. ברור שגרעון זה מקשה מאד על הרשויות המקומיות, אבל חושבני
שאצדק את יומר, שהמצב הקשה של הרשויות המקומיות נובע יותר מהמצב
הקשה של האזרחי, מאשר גילל הגרעון עצמו. לולא מצב האזרחי הקשה, ייחכך
שהגרעון של 10 מיליון ל"י לא היה מהווה בעיה כל כך חמורה. על כל
פנים, בסדר שמצב האוצר מבחינה זו הוא הרבה יותר חמור.

ר.ט.

בשנת הללו גדל גם עומק ההלוואות המוטל על הרשויות המקומיות. בשנת 1948/49 הסתכם החוב של הרשויות המקומיות ב-5,232,000 ל"י; בשנת 1950/49 הוא הסתכם ב-9,208,000 ל"י, ב-1950/51 הוא הסתכם ב-21,257,000 ל"י, בסוף 1951/52 הוא הגיע ל-30 מיליון ל"י. אין עדיין מספרים לגבי 1952/53. חלק גדול מהחובות הללו יש לזקוף על חשבון ההלוואות שניתנו ע"י הממשלה מחקאיבי הפיחות השונים. חושבני שלא אמעה את אגיד ש-75% מזה יש לזקוף לחלק זה.

ההכנסות המקומיות גדלו בשנת 1952/53 לעומת 1951/1952 בירושלים ב-62%, בחל-אביב ב-67% ובחיפה ב-53%. בשש הערים החדשות גדלו ההכנסות ב-77%, ב-11 המועצות המסומיות ב-57% וב-13 המועצות המקומיות ב-60%.

במסירת ישירים היה הגידול בירושלים - 68%, בחל-אביב - 67%, חיפה - 70%. בשש הערים החדשות - 82%; ב-11 הערים - 55% וב-13 המועצות המקומיות - 53%.

כל העיון בחומר הזה והדיון שהיה לנו בעבר וגם לאחרונה, מביאים אותנו לידי מסקנות שהעליחי, ואסכמן שוב במשפטים אחדים:

(א) יש לבנות את השתתפות האוצר בשירותים המקומיים, מחוץ אספקט כולל של חקאיבי השירותים הממלכתיים.

יש להתחשב עם המאמץ המכסימלי המוטל על אזרחי המקום עצמם, לראות כל תביעה של רשות מקומית מוצדקת רק במידה שלאחר חקירה אוביקטיבית ניוכח לדעה שהרשות המקומית עושה את המאמץ הדרוש כדי להטיל את המסית על אזרחיה.

(ב) יש להכניס אחידות יחר בשירות השונות של המסית המוטלים על סוגי הרשויות, בהתחשב עם המצב הסוציאלי של האוכלוסייה.

(ג) יש ליצור קרן ארצית ככל האפשר יותר גדולה, כדי לסייע בידי משרד הפנים לשמש גורם רגולטיבי בהושטת עזרה לרשויות המקומיות החלשות יותר, לפוגיהן השונים. מכאן מסתבר שלמען קיים קרן כזו אין לקבל את ריכוז ההשתתפות דרך צינור אחד בלבד, אלא מוכרחים ליצור ע"י הפרשות מצינורות אחדים: מס שעשועים, מס מכוניות, מס הניגבה מחברות, תוספת מס-הכנסה - 7.5%, מס מטוייד וחלק מס שבת מקרקעין. יש להעביר את מס הרכוש העירוני לרשויות המקומיות במישרין, יש להעביר את מס השעשועים ולחלקו בין הרשות המקומית והקרן הארצית. יש צורך להמליץ על תוספת 3% למס העברה לטובת פרשות המקומיות; יש להסדיר את העניינים עם האוטומוטום;

אלה הן המסקנות שחושבני כי מותר לי לומר, כי הרוב בוועדה המשנת המשותפת קבל אותן, כלומר את הגישה הכללית, ללא התקשרות בסרטים, אני מציע למליאת שתי הועדות לסכם היותן דבר אחד - מהי השיטה המתקבלת על הדעתך לאחר שנחליט על זאת, נוכל לעבור לדיון בפרטים השונים.

ג.חח: אני חושב שעלינו לסיים טעם אחת ולחמיר את הפרשה הזאת. על כן אני מציע לבחור ועדה משנה מצומצמת, אשר תדון בפרטים וחסיימם.

א. ציזלינג: ברצוני לשאול, מדוע בחוץ כל הסקירה המעניינת והמקיפה של היו"ר לא שמענו דבר על המועצות האזוריות

ר.ש.

א. ציולינג:

בישיבה הקודמת בקשנו חומר ומספרים,
שלפיהם נוכל להסיק את מסקנותינו.
אף אני מסכים לדברי מר חז שיש צורך טעם אחת ולחמיד לסיים את
הפרשה הזו של היחסים הכספיים בין הרשויות המקומיות לבין
הממשלה, אולם אני מבקש שנקבל את החומר שבקשנו כדי שנוכל
להגיע למסקנות.

אני מציע שחברי שתי הועדות יקבלו את
החומר ככל האפשר יותר מוקדם, לזה יצורפו דברי היו"ר והצעות
אחרות, ואז חשב ועדה המשנה וחרון בכך. אם לא יהיו עיכובים
יוכלו הדיונים האלה להיגמר תוך שבועיים.

שר הפנים י. רוסה:

אני מעריך מאד את הרצאתו של היו"ר הועדה
ואת הצעותיו, אולם אני חושב שיש
להשלימן. אני עדיין לא התיעצתי עם שר האוצר ועם הממשלה
בענין זה, אולם תוך השבוע הזה אני מקוה לעשות זאת. לאחר זאת
אני ארצה בפני הועדה על המצב בשטח זה, ואז נוכל להגיע למסקנות.

אני חושב שהכרחי כי שתי הועדות
חבוענה מאח האוצר למצוא מקור להלוואה, לאשראי של 5 מיליון ל"י,
כדי לעזור לרשויות המקומיות לקטלף ממצבן הקשה. אני רואה זאת
כדבר חיוני ממדרגה ראשונה.

ש. דיין:

ברצוני לשאול את אמשר לבטא במספרים את
ההבדל בין הצעת היו"ר לבין הצעת נציגי
האוצר.

אני מציע ששר הפנים, לאחר שיוועץ עם
שר האוצר, יביא לפנינו הצעה אחידה של הממשלה.

אני מבקש לקבל תמונה יותר רחבה על
מצבן של המועצות האזוריות מבחינה זו.

שר הפנים י. רוסה:

אני אקבל בימים הקרובים ביותר תזכיר
ממצה על כל התביעות של המועצות
האזוריות, ואני אבקש מהם לחלקו גם לחברי הועדה.

א. אלישר:

מצבן של הרשויות המקומיות הוא בכל רע,
ואם לא ימצא אשראי, כפי שהציע שר
הפנים, במוחני שלא נוכל לעמוד במצב הקשה. אני חושב שועדת
הכספים חייבת לדאוג לענין זה.

ח. אריאב:

אני מציע שיו"ר ועדה הכספים ויו"ר
ועדה הפנים יביאו לישיבה של הועדה המשותפת בשבוע הבא הצעות
מסוכמות, ואז נוכל להחליט עליהן. אולם אני מציע שהיום כבר
נחליט איזו מן הגישות מקבלת הועדה, גישה א' או גישה ב', עליה
הגן היו"ר, ואז לא נצטרך בשבוע הבא להיכנס לפרטים, אלא להסיק
מסקנות.

ד. הכהן:

אני מציע שלא היבחר שום ועדה מצומצמת,
אלא שר הפנים, לאחר שיתיעץ עם שר האוצר
ועם הממשלה, ולאחר ששמע עליהו נדרון ומחוכה נקבל
מסקנות.

היו"ר י. גורלי:

אני מקבל את הצעתו של מר אריאב. עלינו
להחליט היום באיזו גישה אנו בוחרים.

ועדה משוחמח של ועדה הכספים
וועדה הפנים - 7.1.53

ר.ש.

ואח"כ עובר הדבר לממשלה.

אני מציע שתיבחר ועדה מצומצמת, כדי לדון
בפרטים, להגיע למסקנות ולהעבירן למליאה שתי הוועדות. אני
מציע שישתתפו בה החברים: אריאב, הכהן, חח, אסף וגורי; הם ישבו
עם שר הפנים ושר האוצר, לאחר ששני האחרונים יגיעו ביניהם ליד
הסכם, ואז יסכמו את הדברים ויביאו בפני הועדה המלאה או הסיכומים.
אני בחרתי באנשים אלה כי ביניהם שני תיו"רים של הוועדות, איש
העיריות הגדולות, אסף כאיש המועצות האזוריות, ואריאב כבקי בעניינים
אלה. אם חברי הועדה יציעו להרחיבה, אפשר להוסיף עוד חברים, אבל
מוטב שהיא תהיה מצומצמת.

על השאלות ביחס למועצות האזוריות, עלי
לענות כי אינני יכול להביא מספרים בגלל החיבה שעד היום לא קבלתי
חקיבים נסודיים של הוועדים המקומיים. פעמים רבות אמרתי
לנציגי המועצות האזוריות כי הם מקשה את עצמם בכך שאינם מבלימים
את עומס המסים המוטלים עליהם. נאמר לי שנעשה עכשיו מאמץ גדול
בארגון המועצות האזוריות, בכדי להחיש סיכום מרוכז של חקציבים
האלה.

א. איזלינג: ברצוני לומר, כי אם הקואליציה רוצה
להרכיב ועדה - היא יכולה לעשות זאת
מחוץ למסיבה זאת. אין קיום לוועדה זו בלי השתתפותנו.

תיו"ר י. גורי: מאחר שהשבתי כי אנו עוסקים בדבר שאינו
חוצה את לפי סגן מפלגתי - הצעתי
הרכב זה, אולם אני מודה שטעיתי ביחס לנציגי הוועדות. לפרק לוועדה זו את
מר צ'זלינג ומר לנדאו. לאחר זאת יהיו חברי הועדה המצומצמת:
אסף, הכהן, אריאב, צ'זלינג, לנדאו, יו"ר ועדה הפנים ויו"ר ועדה
הכספים.

(המשך הישיבה רשם בט.)

לפני כן רשמה ר.ש.

ועדת הכספים
6.1;55

בש/שב

אני מבקש לקבל ממשרד הפנים את התשובות
מהחומר שישנו בצורה מרוכזת.

א. ציזלנג:

היו"ר י. גורי: אציע לוועדה לדון רק לאחר שנקבל את החומר
ממשרד הפנים. כטובן, בשעה שאביא את
הענין לוועדת הכספים, ישלים שר הפנים את הסקירה.

ה. לנדאו: אין לי ספק שגישה ב' אינה פותרת ולא
כלום, כי זוהי הענקה במהירות חדשה. הדרך
היחידה לפתרון הטוב היא, שהממשלה מקבלת על עצמה את משכורת המורים,
והרשויות המקומיות תתנה את יתר השירותים בהתאם למסים שייגבו על ידן.

ח. אריאב: ההצעה של חבר הכנסת לנדאו יכולה להיות
כלולה בהצעה ב' גישה ב'. אני מציע איפוא
לקבוע שהוועדה, שר הפנים ושר האוצר ימצאו את הדרך הקונקרטיה על-פי
גישה ב'.

היו"ר י. גורי: אני מסכים על דעת הרוב המכריע של הוועדה
המשותפת:

ס י כ ר ם: הוועדה המשותפת מבקשת את שר האוצר ואת
שר הפנים לדון בבעיה זו מתוך גישה ב', מבלי
שזה ימנע אפשרות של סינתזה בין גישה א'
וגישה ב', אם יתברר שיש צורך בכך.

(חברי ועדת הפנים יוצאים)

דיון על הדין-וחשבון של מבקר-המדינה בענין "עמידר":

היו"ר י. גורי: לאחר שהוגש דין-וחשבון מבקר-המדינה בענין
"עמידר", ולאחר שהוועדה שמעה סקירה בעל-
פה מן המבקר ותשובות על שאלות - קיבלנו עתה את הערות שר האוצר לדין-
וחשבון. בינתיים הוברר לי שהוועדה הממשלתית שהוטל עליה להציע הצעות
לריאורגניזציה של "עמידר" - מסרה דין-וחשבון לממשלה, ושר האוצר אינו
מתנגד לכך, שאביא ליריעת הוועדה את עיקרי הדין-וחשבון, עוד לפני שהוא
יחולק בין החברים.

א. אלישר: אני מציע לגמור קודם בדיון על דין-וחשבון
מבקר המדינה והערות שר האוצר, ורק אחר-כך
לסמוע מהי הדרך לריאורגניזציה.

י. פדרר: כדי למנוע בזבוז בזמן, אני מציע לדון יחד
בכל הבעיה.

היו"ר י. גורי: מאחר שאין לנו די זמן עתה, ננהל את הנירוך
בתחומי דין-וחשבון מבקר המדינה הערות
שר האוצר, ודין-וחשבון הוועדה הממשלתית ייסר לוועדה בישיבה הבאה.

מבקר המדינה ז. טוֹזַס:
עבודת הביקורת בוצעה תוך מגע ממיד עם
הגוף המבוקר - חברת "עמידר". אין
סיבה לומר שמישהו סירב לתת לנו את החומר הדרוש.

קיבלתי את הערות משרד האוצר לדין וחשבון
רק אתמול, ולכן לא הספקתי לערוך חישובים חדשים ואענה לעיקרי הדברים.

נוכחתי שמשרדי יצטרך להבא למסור את
הדינים והחשבונות למשרד האוצר באותו יום בו מקבלת אותם ועדת הכספים,
ולא כפי שקרה במקרה זה, - שהאוצר קיבל את הדין וחשבון ימים אחדים לאחר
מכן. על כל פנים, נדמה לי שעובדה זו אינה מצריכה סעיף שלם בהערות שר
האוצר... משרד האוצר צריך ללמוד גם כיצד להגיב על ביקורת מבקר
המדינה, ואין צורך, לדעתי, להגיב בטון פוליטי.

ועתה, להערות עצמן: סעיף 4 של ההערות,
הדל בשאלת ההנהלה: בישיבה הקודמת אמרתי שהתקיימו 4 ישיבות ההנהלה,
מסוף 1950 עד נובמבר 1951, בהן השתתפו מר הרטמן ומר אשכול, ובשתיים
גם מר הורביץ, כנציג האוצר. על כך עונה משרד האוצר, שנוסף על כך
התקיימו שיחות, פגישות והתייעצויות. אין כמובן ביכולתי לספור את מספר
השיחות בין אשכול להרטמן, ואין זה פוגע בעובדה, שהתקיימו רק 4
ישיבות שנרשמו בהן פרוטוקולים וכדומה.

לסעיף 6, הנוגע לענין האישיורים: אני
רושם לפני שב-18.12.52 קיבלה חברת "עמידר" אישור גלובאלי מהסוכנות,
שכל הסידורים האלה היו בסדר.

לסעיף 9, הדן בליקויים ברישום המלאי:
נמצאנו במשרדנו הוכחות שספירת המלאי נעשתה רק בסוף ספטמבר, במקום
ביום המאזן, כמקובל. כאן ניתנים נימוקים שהניעו את החברה לדחיית הספיר
אך אין זה פוגע בעובדה שציינתי.

לסעיף 10, הדן בבניה: משתמשים כאן בניסוח
מוזר - "המינימום הדרוש לדעתו של מבקר המדינה"; למבקר המדינה
אין מושג מהו המינימום הדרוש, והוא ביסס את מסקנותיו בנידון על
המסמכים שנתקבלו מהרשות המוסמכת לכך - מכון התקנים הישראלי.
בהערות אלה מערער משרד האוצר על דברי, ומיהו המומחה הגדול שעממו
מצדיקה ערעור זה? - מנהל המחלקה הטכנית של החברה.

לסעיף 11, הדן בניהול כספי: מסקנותי
ביחס לשימוש בדולארים וההסכם עם החברה המרכזית, היה בוסס על החומר
שקיבלתי ממשרד האוצר, יש מר הורביץ, ממנו נתברר שמשרד האוצר
לא אישר את הטרינזקציה בצורה שנעשתה; משרד האוצר הסכים רק להחלפת
סחורות ולא למתן כסף.

לסעיף 12; לא הספקתי להכנס למספרים,
אך הנקודה המכרעת היא, שבחלק ניכר מהסכום השתמשה החברה להוצאות שלא
היו קשורות בסחורות.

לסעיף 13, ביחס למצב הכספי: אמרתי,
שלפי ניתוח המאזן, החברה השקיעה כספים ברכוש קבוע שנבעו בחלק מסויים
מכספים שהחברה קיבלה כהלוואות לזמן קצר. בתשובת שר האוצר לא נאמר
שטעיתי בניתוח המאזן, אלא מוסבר שהיו תכניות לפיהן חשבה החברה, שיש
לצפות להשקעות נוספות מצד הממשלה, והן המצדיקות פרוצדורה זו. אני
חושב שתכניות בלבד אינן מצדיקות את הדבר. ציינתי בדין וחשבון,
שהדרך הנכונה לתיקון מצב לקוי זה היא, שהממשלה תגשים עתה תכניות אלה,
לפיהן תוכל החברה לקבל כספים נוספים.

אני חושב איפוא, שאני רשאי להגיד, שאין
לי סיבה לבטל אף מלה ממה שכתבתי בדין וחשבון שלי.

בש/שב

בשם שר האוצר, לתקן כל מקום הנראה כפגיעה בסמכות הגדולה של מבקר המדינה. העובדות שקובע מבקר המדינה הן בדרך-כלל כאלה, שאין האוצר יכול לעצער אותן, אך אני חושב שמתפקד שר האוצר לתת לפעמים הסבר נכון לדברים, כדי למנוע רושם בלתי נכון, ואמנם כפי שנוכחתי מפרוטוקול ישיבת ועדת הכספים לתקבל רושם בלתי נכון מהדין-וחשבון, ואתן דוגמה אחת: בדין וחשבון המבקר נאמר, ש"עמידר" השתמשה ב-1,300,000 ל"י שקיבלה כהלוואה לזמן קצר למטרת השקעות לזמן ארוך. שר האוצר חשב, שלה ידע המבקר ש"עמידר" לא פעלה על יסוד של ~~אמצעים~~ 7 מליון לירות, אלא קיבלה נוסף לכך הלוואות אפוזיקאיות בסכום של 2 מליון לירות - מסקנתו היתה יכולה להיות אחרת.

י. בדרי:

מכיוון שהעניין כבר הפך לדבר צבורי - אני מציע לבעביר את הדיון הזה למליאת הכנסת, כדי שלא יתקבל הרושם, שרוצים "לשמר" את הדו"ח הזה.

א. ציזלינג:

ברצוני לקבל הסבר למספר אחד: נאמר בדו"ח על פקדונות ומפרעות מדיירים ומשתכנים באילו תנאים זה נלקח, על יסוד מה, ~~אמצעים~~ בסכום של קרוב ל-700 אלף לירות. ועל יסוד מה הוא מוחזק עד היום?

כן ברצוני לקבל הסבר לסתירה מסויימת: בהערות שר האוצר, מוטברא ענין הטרנזאקציה שנעשתה עם החברה המרכזית מתוך השענות על עדותם של מר פרדר ומר זליג לבון שהיו בזמנו חברי הנהלת "עמידר" שהדבר נעשה בגלל הצורך בכסף מזומן, וכי "עמידר" היתה זקוקה אז למזוטנים ולא לסחורות. לעומת זאת אני מוצא בפרוטוקול ישיבת ועדת הכספים מהשבוע הקודם את דברי י. פרדר, שהדבר נעשה מאחר שלחברה המרכזית היה בסיון בהוצאת חומרים מחו"ל.

מר זנגי:

הנאמר בהערות שר האוצר מבוסס על דברי פרדר כפי שנאמרו לפי הפרוטוקול מישיבת מועצת המנהלים מיום 7 ביוני 1949.

מר הרטמן:

ברצוני להשיב לשאלה הראשונה של חבר הכנסת ציזלינג: את סדק קבלת הכספים קבעה מחלקת הקליטה של הסוכנות, והיא שהחליטה על צורת קבלת הפקדונות. אז היה הפקדון בגובה של 30 לירות שהוכנסו על-ידי כל דייר כדי להבטיח אא תשלום במקרה שיגרום נזק לדירה, ומפקדונות אלה לצטבר סכום של 150 אלף לירות. לאחר מכן החליטה המחלקה שבמקום 30 הלירות, ישלם כל דייר - נוסף לשכר דירה של לירה אחת לחודש - 25 גרוש לחודש כפקדון. מובן שהדיירים ששילט כבר 30 לירות - לא חוייבו בתוספת זו. לאחרונה הוחלט שוב על פקדון, בסכום של 300 לירות.

היו"ר י. גורי:

המשך לדיון זה ייערך בשבוע הבא.

אישור ערכות מטעם המדינה:

היו"ר י. גורי:

הבאתי אתמול לוועדת המשנה ב' את מכתבו של שר האוצר המבקש מן הוועדה לאשר מתן ערכות, בזו הלשון: "אנו מבקשים בזה לאשר מתן ערכות לטובת הבנקים דלהלן, להלוואות שהסכימו לתת לחקלאים לעונת הזריעה הקרובה: (1) בנק דיסקונט בע"מ, תל-אביב; (2) בנק מרכזי קנדה-ישראל בע"מ; (3) בנק אלרון בע"מ; (4) בנק איגוד בע"מ; (5) בנק יפת בע"מ; (6) בנק ~~אמצעים~~ פויכטונגר בע"מ; (7) בנק קופת-עם בע"מ; (8) בנק הפועלים בע"מ; (9) בנק הולנד-אוניון בע"מ; (10) בנק מזרחי בע"מ; (11) בנק זרובבל, אגודה שיתופית מרכזית בע"מ;

בש/שב

סכום ההלוואה הוא 3,500,000 ל"י,
הרבית לא תעלה על 6,5%, פרעון ההלוואות - בחודשים מאי-אוקטובר 1953.

הממשלה תערוב לבנקים על 50% מהסכום הכללי של ההלוואות, שהיינו על סכום של 1,750,000 ל"י בלבד, אולם לבנקים, מסיבות מלחמה וכו' - הממשלה אחראית על הסכום המלא.

הואיל והסכומים דרושים לחקלאים בימים הקרובים ביותר להכנת זבלים וזרעים והכשרת השטחים לעונת הזריעה המתקרבת, נודה על אישור מהיר.

למכתב זה מצורפת הטברה בכתב, כדלקמן:

בשנה החולפת בתקופה זו, נתנו בנקים שונים הלוואה לחקלאים בסך 3,500,000 ל"י. בהתחשב בהעלאת המחירים של זרעים וזבלים ומים, ולרגל השינויים בשער המטע הזר בכלל - זקוקים החקלאים השנה להלוואות להון חוזר לקראת תקופת האביב בסכומים יותר גדולים מאשר בשנה החולפת.

משרד החקלאות מנהל משא ומתן עם בנקים שונים להשגת אשראי לחקלאים לעונת האביב, בסך 6 מליון לירות (בנק סייסקונט, בנק קופת עם, בנק מרכזי קנדה-ישראל, בנק אלרון, בנק איגוד, בנק יפת, בנק פויכטונגר, בנק הפועלים, בנק זרובבל, בנק הלוואה וחסכון ואגודות הקשורות בו). נסתיים המשא ומתן, והם מוכנים להלוות לחקלאים 3,500,000 ל"י.

בנקים אחרים כמו בנק לאומי לישראל, ברקליס בנק ועותומן בנק, השתתפו בהלוואה לביצוע זריעת שדות הפלחה מחילת השנה החקלאית, ואתם במשך המשא ומתן על הוספת הלוואות גם בעונה זו, אולם המשא ומתן טרם הסתיים.

3,500,000 ל"י הנ"ל ינוצלו למתן הלוואות

לחקלאים כדלקמן: -

- (א) מפרעות ל-35,000 דונם תפוחי-אדמה לפי 30 ל"י לדונם - 1,050,000 ל"י
- (ב) ל-25,000 דונם בוטנים לפי 30 ל"י לדונם - 750,000 ל"י
- (ג) להכנת זרעי ירקות על-ידי חברת "הזרע" - 250,000 ל"י
- (ד) לארגונים כלכליים של החקלאים - 1,250,000 ל"י
- (ה) לגידולי ירקות שונים - 200,000 ל"י

סך הכל: 3,500,000 ל"י

בשנה החולפת נתנו הבנקים את ההלוואות בערבות מלאה של האוצר, השנה הסכימו לערבות בגבולות של 50% בלבד.

ברצוני למסור לוועדה שוועדת המשנה קיימה אתמול דיון די רחב בשאלה זו. על עצם מתן הערבות לא חלקו החברים, ועיקר הדיון נסב בשאלת מדיניות האשראי של הבנקים. סיכמנו שנושא לנושא זה של מדיניות האשראי לאחר שוועדת המשנה המיוחדת לענין זה תביא את סיכומיה.

לפי החוק אין אנו יכולים לחרוג ממסגרת אישור ערכויות העולות על 10% מתקציב המדינה. לשם זאת ביקשתי את מר זנגי להמציא לנו את רשימת הערבויות שוועדת הכספים אישרה במשך שנת הכספים הנוכחית.

בש/שב

הוא הפציא לי את הרשימה, המסגרת - בלי הערבות המבוקשת - * נסכום הקרוב ל-12 מליון לירות, כלומר אין אנו חורגים על-ידי אישור הערבות החדשה מן המסגרת של 10%. יתר על כן, יש להוריד מסכום זה 3,5 מליון אשר הוחזרו כבר. פירוט הערובות שניתנו על-ידי הממשלה בשנת התקציב הנוכחית באישור ועדת הכספים, הוא: לנסכום של 75.000 ל"י ניתנה ערבות לבנק לאומי, ירושלים עבור עיריית ירושלים; לנסכום של 3.500.000 ל"י ניתנה ערבות לבנקים שונים עבור משקים חקלאיים; לנסכום של 2.500.000 ל"י ניתנה ערבות לבנקים שונים עבור המועצה לשיווק פרי הדר; לנסכום של 714.285 ל"י ניתנה ערבות לבנק לאומי עבור המועצה לשיווק פרי הדר; ל-100 אלף ל"י ניתנה ערבות לבנק ברקליס עבור עיריית חיפה; לנסכום של 3.500.000 ל"י ניתנה ערבות של 50% לבנקים שונים עבור משקים חקלאיים; לנסכום של 535.714 ל"י ניתנה ערבות לבנק לאומי עבור חברת "אל-על"; לנסכום של 750 אלף ל"י ניתנה ערבות לבנק ברקליס עבור חברת החשמל; לנסכום של 250 אלף ל"י ניתנה ערבות לבנק עותומן עבור חברת החשמל; יחד מסתכם הסכום בקרוב ל-12 מליון לירות.

י.גדר:

אני מסיל ספק ביכולתי לקלוט בעל-פה אינפורמציה מסוג זה, וכמחאה נגד שיטה זו של מסירת חומר בעל-פה במקרים רבים - אצביע נגד ההצעה.

א.ציזלינג:

בישתי היא: אצביע בעד ההצעה, מכיוון שזה ענין חיוני לייצור החקלאי. יחד עם זאת אני מביע שלילה לשיטת הממשלה המטפחת את שיטת הערבויות למפעלים עסקיים גם בשטחים בעלי ערך כלכלי שוטף, כדוגמת גידול תפוחי-אדמה במקרה זה, במקום להשתמש בסמכויותיה כלפי הבנקים על-מנת להטדיר את ענין האשראי. נאמר לי שהערבות היא גלובאלית; לדעתי זוהי שערוריה מבחינת מדיניות כלכלית, כי אין להעלות על הדעת נזק גלובאלי של 50%.

י.פרד:

אני מבקש הסברה לשאלה, באילו ציבורות מחלקים את הכסף.

י.אפרתי:

הכסף יינתן על-ידי "תנובה", "אספקה" ו"עפיר" ורק בשביל "הזרע" זה ניתן ל"המשביר זרעים". הכסף יינתן לארגונים המשווקים לפי התוצרת, כלומר לפי מספר הדונמים שכל אחד יזרע.

ז.סוואיב:

מבלי לעכב עתה את האישור, אני חושב שיש מקום לבירור רציני, אצ מדוע הרבית להלוואות כאלה לחקלאות בערבות הממשלה ניתנות בגובה של 6,5%, שהוא אותה הרבית אצאאאא שהמסחר והתעשייה שילמו לפני חצי שנה עבור הלוואות רגילות ללא ערבות המדינה. אני חושב שעל-ידי-כך אנו נותנים גושפנקה רשמית לרבית של 20% להלוואות פרטיות ללא ערבות, כפי שלוקחים למעשה עתה.

נראה לי, שלמטרת חישוב מסגרת ה-10%, אין להוריד את הערבויות שניתנו השנה וכבר הוחזרו, אלא יש להתחשב בכל הערבויות שאושרו. אני מבקש לברר זאת.

מר קטרון:

החוק קובע שלא תינתן ערבות בשנת הכספים העולה על 10% מתקציב המדינה, אלא בתנאים מסויימים. זהו לשון החוק, ואני חושב שיש גם הגיון בדבר, כי אפשר להגיד אחת מן השתיים: או שהסכום הכללי שהמדינה ערבה עבורו ביום מסויים לא יעלה על סכום מסויים, ואז יצטרכו לקחת בחשבון גם את הערבויות שניתנו לפני 3 שנים אך לא בוטלו עדיין, או אפשר לקבוע, שלא תינתן במשך השנה ערבות שתעלה על סכום ידוע, ואז אין מתששבים בערבויות שניתנו בשנה שעברה, אף-על-פי שלא בוטלו עדיין, אלא רק

בש/שב

היו"ר י. גורני:
אני מקבל את הדין של החוק, אם-כי לא את ההגיון בדבר. מכל-מקום, אין גם כך כל מניעה לאשר את הערבות, כי אין היא חורגת מן המסגרת של 10%.

ה צ ב ע ה

בעד אישור הערבות - רוב
נגד - 1

ה ע ר ב ו ת א ו ש ר ה

ש ו נ ו ת:

א. ציזלינג:
1) ברצוני לדעת מה גורל הדין בחוק מט הרכוש.

2) אין אני מסכים לכך, שיוגש לנו חומר בשפה האנגלית. היום קיבלנו ממשרד האוצר חומר רשמי על נמל חיפה בשפה האנגלית. מאחר שאין זו הפעם הראשונה - אני מבקש שחומר כל שהוא יוגש לנו תמיד בעברית.

א. אלישר:
בתפרסם בעתונות שהוחלט לקבוע עבור מחיר כרטיסי הנסיעות שער של 2,5 לירות לדולאר. אך למעשה השער הוא 3,75, כי יש להוסיף לכך גם את 50% של מס הנסיעות. הייתי רוצה לקבל הסבר על הדבר.

י. פרדר:
מאחר שנשקפת סכנה לשבייתה של עובדי המדינה - אני מציע שנדון סחר יחד עם שר האוצר, באפשרות למניעת הדבר.

היו"ר י. גורני:
מחר תבואנה כנראה התשובות לשאלות חברי הכנסת אלישר ופרדר.

אני שותף לדעה, שעל האוצר להגיש לנו חומר בעברית, ובענינים כאלה אין מקום לקיטוצים.

שאלת מס הרכוש עמדה בסדר היום, אך רצינו קודם לנקות את השולחן מסעיפים אחרים. אני חושב שביום ראשון ניגש לדיון בחוק מס הרכוש.

הישיבה נעולה.